# HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

15 martie 2007 *

## Cuprins

Istoricul cauzei ..... I - 2377

Acțiunea în fața Tribunalului și hotărârea atacată ..... I - 2380

Concluziile părților ..... I - 2387

Cu privire la recurs ..... I - 2388

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe comiterea unei erori de drept la aprecierea de către Tribunal a efectului de excludere al sistemelor de prime în cauză ..... I - 2390

Cu privire la primul aspect al primului motiv, referitor la criteriul care permite să fie apreciat eventualul efect de excludere al sistemelor de prime în cauză .. I - 2390

— Argumentele părților ..... I - 2390

— Aprecierea Curții ..... I - 2395

Cu privire la al doilea aspect al primului motiv, referitor la aprecierea de către Tribunal a pertinenței justificării economice obiective a sistemelor de prime în cauză ..... I - 2403

— Argumentele părților ..... I - 2403

— Aprecierea Curții ..... I - 2404

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept care constă în faptul că Tribunalul nu ar fi examinat efectele probabile ale comisioanelor acordate de BA și nici nu ar fi ținut seama de dovezile potrivit cărora comisioanele menționate nu avuseseră niciun efect material asupra companiilor aeriene concurente ..... I - 2407

Argumentele părților ..... I - 2407

Aprecierea Curții ..... I - 2408

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept, în măsura în care Tribunalul nu ar fi examinat dacă prin comportamentul companiei BA s-ar fi cauzat un „dezavantaj [pentru] consumatori" în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE ..... I - 2410

Argumentele părților ..... I - 2410

Aprecierea Curții ..... I - 2411

* Limba de procedură: engleza.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe o eroare de drept comisă de Tribunal care constă în faptul că acesta a considerat că noul sistem de prime de rezultat avea același efect ca și acordurile comerciale, în pofida diferenței legate de lungimea perioadei luate în considerare și a lipsei analizei și a cuantificării efectelor sistemelor de prime în cauză asupra concurenților companiei BA ..... I - 2412

Cu privire la primul aspect al celui de al patrulea motiv, referitor la diferențele dintre acordurile comerciale și noul sistem de prime de rezultat ..... I - 2412

— Argumentele părților ..... I - 2412

— Aprecierea Curții ..... I - 2413

Cu privire la al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, referitor la cerințele privind proba unui efect de eliminare al sistemelor de prime în cauză ..... I - 2414

— Argumentele părților ..... I - 2414

— Aprecierea Curții ..... I - 2416

Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe o aplicare greșită de către Tribunal a articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE, în ceea ce privește efectul discriminatoriu al sistemelor de prime în cauză pentru agenții de voiaj stabiliți în Regatul Unit ..... I - 2417

Argumentele părților ..... I - 2417

Aprecierea Curții ..... I - 2419

— Cu privire la primul aspect al celui de al cincilea motiv, referitor la echivalența prestațiilor agenților de voiaj ..... I - 2420

— Cu privire la al doilea aspect al celui de al cincilea motiv, referitor la cerințele privind constatarea unui dezavantaj concurențial ..... I - 2421

Cu privire la cheltuielile de judecată ..... I - 2424

În cauza C-95/04 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție, introdus la 25 februarie 2004,

**British Airways plc,** cu sediul în Waterside (Regatul Unit), reprezentată de domnul R. Subiotto, solicitor, domnul R. O'Donoghue, barrister, și domnul W. Wood, QC,

recurentă,

celelalte părți în proces fiind:

**Comisia Comunităților Europene,** reprezentată de domnii P. Oliver, A. Nijenhuis și M. Wilderspin, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

**Virgin Atlantic Airways Ltd,** cu sediul în Crawley (Regatul Unit), reprezentată de domnul J. Scott, solicitor, domnul C. West, barrister, și domnul N. Green, QC,

intervenientă în primă instanță,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul A. Rosas (raportor), președinte de cameră, domnii A. Borg Barthet și J. Malenovský, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,
grefier: domnul H. von Holstein, grefier adjunct,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 15 decembrie 2005,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 23 februarie 2006,

pronunță prezenta

## Hotărâre

1 Prin recursul formulat, British Airways plc (denumită în continuare „BA") solicită anularea hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene din 17 decembrie 2003, British Airways/Comisia (T-219/99, Rec., p. II-5917, denumită în

continuare „hotărârea atacată"), prin care s-a respins acțiunea având ca obiect anularea Deciziei 2000/74/CE a Comisiei din 14 iulie 1999 privind o procedură de aplicare a articolului 82 din Tratatul CE (IV/D-2/34.780 Virgin/British Airways, JO 2000, L 30, p. 1, denumită în continuare „decizia în litigiu"), prin care s-a aplicat companiei BA o amendă de 6,8 milioane de euro pentru abuz de poziție dominantă pe piața serviciilor agențiilor de voiaj din sectorul transportului aerian din Regatul Unit.

## Istoricul cauzei

2 Situația de fapt, astfel cum rezultă din dosarul prezentat Tribunalului și astfel cum este expusă la punctele 4-19 din hotărârea atacată, poate fi rezumată după cum urmează.

3 BA, cea mai mare companie aeriană din Regatul Unit, a încheiat cu agenții de voiaj stabiliți pe teritoriul acestui stat membru și acreditați de International Air Transport Association (IATA) acorduri care dădeau dreptul la un comision de bază în temeiul vânzărilor de bilete de transport pentru zborurile organizate de BA (în continuare denumite „biletele BA") emise de acești agenți și care cuprindeau trei sisteme distincte de stimulente financiare: acordurile comerciale, acordurile mondiale și, ulterior, sistemul de prime de rezultat aplicabil de la 1 ianuarie 1998.

4 Acordurile comerciale permiteau anumitor agenți de voiaj, și anume celor care realizau vânzări de bilete BA în valoare mai mare de 500 000 GBP anual, să

primească recompense în plus față de comisionul de bază, în special o primă de rezultat calculată potrivit unui barem progresiv stabilit în funcție de evoluția încasărilor provenite din vânzările de bilete BA realizate de un agent de voiaj și condiționată de creșterea acestor vânzări de la un an la altul.

5 La 9 iulie 1993, Virgin Atlantic Airways Ltd (denumită în continuare „Virgin") a sesizat Comisia Comunităților Europene cu o plângere privind în special aceste acorduri comerciale.

6 Comisia a decis să inițieze o procedură cu privire la acordurile menționate și a adoptat, la 20 decembrie 1996, o comunicare privind obiecțiunile împotriva companiei BA. Observațiile orale ale companiei BA au fost ascultate în cadrul unei ședințe care a avut loc la 12 noiembrie 1997.

7 Al doilea tip de acorduri de stimulare, și anume „acordurile mondiale", a fost încheiat cu trei agenți de voiaj, acordându-le acestora dreptul să perceapă comisioane suplimentare, calculate pe baza creșterii cotei BA din vânzările mondiale ale acestora.

8 La 17 noiembrie 1997, BA a adresat tuturor agenților de voiaj stabiliți în Regatul Unit o scrisoare în care le expunea detaliile celui de al treilea tip de acorduri de stimulare, și anume noul sistem de prime de rezultat.

9 Potrivit acestui sistem, comisionul de bază a fost redus la 7 % pentru toate biletele BA (în condițiile în care procentele de comision anterioare erau în valoare de 9 % pentru vânzările de bilete internaționale și de 7,5 % pentru vânzările de bilete pentru zboruri în interiorul Regatului Unit), însă fiecare agent de voiaj putea obține un comision suplimentar în valoare de până la 3 % pentru biletele internaționale și de până la 1 % pentru biletele pentru zborurile interne. Importanța elementului variabil suplimentar depindea de evoluția rezultatelor obținute de agenții de voiaj la vânzarea de bilete BA. Aceste rezultate erau măsurate prin compararea încasărilor totale provenite din vânzările de bilete BA emise de un agent de voiaj în cursul unei luni calendaristice determinate cu încasările similare din luna corespunzătoare a anului precedent. Elementul variabil suplimentar era datorat dacă raportul între încasările din perioada luată în considerare și cele din perioada de referință era de 95 %, iar nivelul maxim al acestuia era atins atunci când acest raport ajungea la 125 %.

10 La data de 9 ianuarie 1998, Virgin a depus o plângere complementară ce viza acest nou sistem de prime de rezultat. La 12 martie 1998, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecțiunile complementară având ca obiect acest sistem.

11 La 14 iulie 1999, Comisia a adoptat decizia în litigiu, în cadrul căreia reține, la considerentul (96), că, prin aplicarea acordurilor comerciale și a noului sistem de prime de rezultat (denumite în continuare, împreună, „sistemul de prime în cauză") agenților de voiaj stabiliți în Regatul Unit, BA a abuzat de poziția dominantă pe care o deține în acest stat membru pe piața serviciilor agenților de voiaj din sectorul transportului aerian. Acest comportament abuziv are ca obiect și ca efect, prin recompensarea fidelității agenților de voiaj și prin exercitarea unei discriminări între aceștia, eliminarea concurenților companiei BA de pe piața transportului aerian din Regatul Unit.

**Acțiunea în fața Tribunalului și hotărârea atacată**

12 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 1 octombrie 1999, BA a introdus o acțiune prin care a solicitat anularea deciziei în litigiu.

13 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins această acțiune.

14 În susținerea acțiunii formulate, BA invocase opt motive, întemeiate respectiv pe necompetența Comisiei, pe încălcarea principiului nediscriminării, pe definirea eronată a pieței sectoriale și geografice relevante, pe lipsa unei legături de conexitate între pieţele sectoriale despre care se pretinde că au fost afectate, pe folosirea unui temei juridic greșit pentru adoptarea deciziei în litigiu, pe inexistența unei poziții dominante, pe lipsa unui abuz de poziție dominantă și, în sfârșit, pe caracterul excesiv al cuantumului amenzii.

15 Numai al șaptelea motiv este avut în vedere în cadrul prezentului recurs. Prin acest motiv, întemeiat pe lipsa unui abuz de poziție dominantă, BA a contestat afirmația Comisiei potrivit căreia sistemele de prime în cauză au creat o discriminare între agenții de voiaj stabiliți în Regatul Unit sau au produs un efect de excludere în privința companiilor aeriene concurente.

16 În ceea ce privește, în primul rând, caracterul discriminatoriu al acestor sisteme, Tribunalul a amintit, la punctul 233 din hotărârea atacată, că exploatarea abuzivă a unei poziții dominante poate consta în aplicarea, în raporturile cu partenerii comerciali, a unor condiții inegale la prestații echivalente, creând astfel acestor parteneri un dezavantaj concurențial, după cum prevede articolul 82 al doilea paragraf litera (c) CE.

17 La punctul următor din această hotărâre, Tribunalul a constatat că majorarea procentului comisioanelor plătite de BA era aplicată nu numai pentru biletele BA vândute după realizarea obiectivului de vânzări, ci pentru toate biletele BA vândute de un agent de voiaj în cursul perioadei avute în vedere. Prin urmare, Tribunalul a concluzionat, la punctul 236 din hotărârea menționată, că, prin remunerarea la niveluri diferite a unor servicii identice prestate în cursul aceleiași perioade, sistemele de prime în cauză denaturau nivelul remunerației percepute de agenții de voiaj sub forma unor comisioane plătite de BA.

18 La punctul 238 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că aceste condiții discriminatorii de remunerare afectau aptitudinea agenților de voiaj stabiliți în Regatul Unit de a intra în concurență în ceeea ce privește furnizarea pentru călători de servicii specifice agenților de voiaj din sectorul transportului aerian și de a stimula cererea de astfel de servicii a companiilor aeriene concurente.

19 La punctul 240 din hotărârea menționată, Tribunalul a concluzionat că Comisia era îndreptățită să rețină că sistemele de prime în cauză constituiau, din partea companiei BA, o exploatare abuzivă a poziției sale dominante pe piața serviciilor agenților de voiaj din sectorul transportului aerian din Regatul Unit, prin faptul că produceau efecte discriminatorii între agenții de voiaj stabiliți în acest stat membru

și, prin urmare, creau unora dintre aceștia un dezavantaj concurențial în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE.

20 În ceea ce privește, în al doilea rând, efectul de excludere a companiilor aeriene concurente ale BA, care decurge din efectul de fidelizare ce rezultă din sistemul de prime în cauză, Tribunalul a amintit, la punctele 245 și 246 din hotărârea atacată, că, potrivit jurisprudenței Curții, dacă în general se consideră că sistemele de rabaturi de cantitate legate exclusiv de volumul achizițiilor efectuate de la un producător dominant nu au ca efect împiedicarea, prin încălcarea articolului 82 CE, a aprovizionării clienților acestui producător de la concurenții săi, un sistem de rabaturi legat de realizarea unui obiectiv de achiziții aplicat de un astfel de producător încalcă acest articol (a se vedea în acest sens hotărârea din 9 noiembrie 1983, Michelin/Comisia, 322/81, Rec., p. 3461, punctul 71).

21 La punctul 270 din hotărârea atacată, Tribunalul consideră că, pentru a stabili dacă BA a exploatat în mod abuziv poziția sa dominantă prin aplicarea sistemului de prime în cauză agenților de voiaj stabiliți în Regatul Unit, este necesar să fie apreciate criteriile și modalitățile de acordare și să se examineze dacă aceste prime urmăreau, prin acordarea unui avantaj care nu era justificat de nicio prestație economică, să îi priveze pe agenții menționați de posibilitatea de a-și vinde serviciile companiilor aeriene la alegere sau să restrângă această posibilitate și să împiedice astfel accesul companiilor aeriene concurente ale BA pe piața serviciilor agenților de voiaj din sectorul transportului aerian din Regatul Unit.

22 Tribunalul a considerat, la punctul 271 din hotărârea atacată, că era necesar, în speță, să se determine dacă sistemele de prime în cauză aveau un efect de fidelizare

în privința agenților de voiaj stabiliți în Regatul Unit și, dacă era cazul, dacă aceste sisteme erau întemeiate pe o contraprestație justificată din punct de vedere economic.

23 Cu privire, mai întâi, la efectul de fidelizare al sistemelor de prime în cauză, Tribunalul a constatat, la punctele 272 și 273 din hotărârea menționată, existența unui astfel de efect, pentru două motive. Pe de o parte, ținând seama de caracterul progresiv al acestora care produce un efect foarte pronunțat la atingerea limitei, procentele de comision majorate erau susceptibile să crească în mod exponențial de la o perioadă la alta. Pe de altă parte, Tribunalul a considerat că, pe măsură ce încasările provenite din vânzări de bilete BA erau mai mari în cursul perioadei de referință, cu atât penalitatea suportată de agenții de voiaj sub forma unei reduceri disproporționate a procentului primelor de rezultat era mai mare în cazul unei diminuări, chiar și ușoare, a vânzărilor respective în cursul perioadei luate în considerare în raport cu perioada de referință.

24 Mai mult, în privința criticii formulate de BA potrivit căreia sistemele de prime în cauză nu împiedicau concurenții să încheie acorduri similare cu agenții de voiaj stabiliți în Regatul Unit, Tribunalul a amintit, la punctul 277 din hotărârea atacată, că numărul de bilete BA vândute de agenții menționați, din totalul reprezentat de liniile aeriene cu plecarea sau având ca destinație aeroporturi situate în acest stat membru, a reprezentat în mod invariabil un multiplu atât al vânzărilor de bilete realizate de fiecare dintre cei cinci concurenți principali ai companiei BA, cât și al totalului cumulat al acelorași vânzări. Tribunalul a concluzionat astfel, la punctul 278 din această hotărâre, că s-a demonstrat în mod temeinic că întreprinderile concurente nu erau în măsură să realizeze, în Regatul Unit, încasări susceptibile să constituie o bază financiară suficient de largă pentru a le permite să instituie în mod eficient un sistem de prime comparabil cu sistemele de prime în cauză, care să fie de natură să contracareze efectul de excludere generat de acestea din urmă.

25 Cu privire, în al doilea rând, la problema dacă sistemele de prime în cauză erau întemeiate pe o contraprestație justificată din punct de vedere economic, Tribunalul a amintit, la punctul 279 din hotărârea atacată, că existența unei poziții dominante nu privează întreprinderea aflată în această poziție de posibilitatea de a îndeplini, în limite acceptabile, actele pe care le consideră necesare pentru a-și apăra propriile interese comerciale în cazul în care acestea sunt amenințate. Tribunalul a precizat totuși, la punctul 280 din această hotărâre, că, pentru a fi legitimă, protecția poziției concurențiale a unei asemenea întreprinderi trebuie să fie întemeiată pe criterii de eficiență economică.

26 La punctul 281 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că BA nu demonstrase că efectul de fidelizare al sistemelor de prime în cauză se întemeia pe o contraprestație justificată din punct de vedere economic. La punctele 282 și 283 din această hotărâre, Tribunalul a apreciat, în această privință, că, întrucât realizarea obiectivelor de creștere a vânzărilor de bilete BA de către agenți de voiaj stabiliți în Regatul Unit declanșa aplicarea unui comision majorat nu numai pentru biletele BA vândute după realizarea acestor obiective, ci pentru toate biletele BA emise în cursul perioadei luate în considerare, remunerația suplimentară a agenților respectivi era lipsită de orice legătură obiectivă cu contraprestația ce rezulta, pentru BA, din vânzarea de bilete de avion suplimentare.

27 În plus, Tribunalul a indicat, la punctul 285 din hotărârea menționată, că, deși orice companie aeriană are mai degrabă interesul să vândă bilete suplimentare pentru zborurile sale decât să lase locuri neocupate, avantajul pe care îl reprezintă un grad mai mare de ocupare a aeronavelor trebuia să fie în mod considerabil redus în cazul de față, din cauza costurilor suplimentare cauzate societății BA de creșterea remunerației agentului de voiaj ca urmare a aplicării retroactive a comisionului majorat.

28 Prin urmare, Tribunalul a concluzionat, la punctele 286-288 din hotărârea atacată, că trebuie să se considere că sistemele de prime în cauză, prin faptul că erau lipsite

de o contraprestație justificată din punct de vedere economic, urmăreau, în esență, să remunereze creșterea vânzărilor de bilete BA de la o perioadă la alta și, prin urmare, să crească fidelitatea față de BA a agenților de voiaj stabiliți în Regatul Unit. Aceste sisteme împiedicau astfel intrarea sau dezvoltarea pe piața britanică a serviciilor agențiilor de voiaj din sectorul transportului aerian a companiilor aeriene concurente ale BA și constituiau, așadar, un obstacol pentru menținerea gradului de concurență existent sau pentru dezvoltarea acestei concurențe pe piața respectivă.

29 Tribunalul a precizat, de altfel, la punctul 290 din această hotărâre, că BA a admis în cursul ședinței că nu exista nicio legătură precisă între, pe de o parte, eventualele economii de scară realizate datorită biletelor BA suplimentare vândute ulterior realizării obiectivelor de vânzări și, pe de altă parte, majorările procentelor de comisioane plătite în contrapartidă agenților de voiaj stabiliți în Regatul Unit.

30 În sfârșit, la punctul 293 din hotărârea menționată, Tribunalul a respins argumentul prezentat de BA potrivit căruia Comisia nu demonstrase că sistemele de prime în cauză produceau un efect de excludere. În acest scop, acesta a indicat, pe de o parte, că, pentru a se stabili existența unei încălcări a articolului 82 CE, nu este necesar să se demonstreze că abuzul are un efect concret asupra pieței relevante, fiind suficientă dovada faptului că, prin comportamentul abuziv, întreprinderea aflată în poziție dominantă urmărește restrângerea concurenței.

31 La punctul următor din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat, pe de altă parte, nu numai că sistemele de prime în cauză erau susceptibile să producă un efect

restrictiv asupra pieţelor serviciilor agenţiilor de voiaj din sectorul transportului aerian şi al transportului aerian din Regatul Unit, ci şi faptul că, mai mult, Comisia a demonstrat în mod concret efectul restrictiv al practicilor în litigiu asupra pieţelor respective.

32 În această privinţă, Tribunalul a arătat în primul rând că, la momentul săvârşirii faptelor incriminate, întrucât 85 % din biletele vândute în Regatul Unit fuseseră vândute prin intermediul agenţilor de voiaj, comportamentul companiei BA pe piaţa serviciilor agenţiilor de voiaj din sectorul transportului aerian a acestui stat membru „nu a putut să nu producă, în dauna companiilor aeriene concurente, un efect de excludere de pe pieţele britanice ale transportului aerian" (punctul 295 din hotărârea atacată). Tribunalul a considerat, în al doilea rând, că „în cazul în care o întreprindere aflată în poziţie dominantă pune efectiv în aplicare o practică ce generează un efect de excludere a concurenţilor săi, faptul că rezultatul sperat nu este obţinut nu este suficient pentru a înlătura calificarea ca abuz de poziţie dominantă în sensul articolului 82 CE" (punctul 297 din această hotărâre).

33 În sfârşit, la punctul 298 din hotărârea atacată, Tribunalul a decis că o creştere a cotelor de piaţă ale anumitor concurenţi ai companiei BA – creştere redusă în valoare absolută, având în vedere cotele iniţiale de piaţă reduse ale acestora – nu însemna că practicile companiei BA erau lipsite de efect, întrucât, în lipsa acestor practici, „se poate considera că aceste cote piaţă ale concurenţilor ar fi putut creşte într-un mod mai semnificativ".

34 Tribunalul a dedus, aşadar, la punctul 300 din hotărârea atacată, că al şaptelea motiv trebuia respins.

## Concluziile părților

35 BA solicită Curții:

— anularea, în tot sau în parte, a hotărârii atacate;

— anularea sau reducerea cuantumului amenzii ce rezultă din decizia în litigiu, în măsura în care Curtea, în exercitarea puterii sale discreționare, va considera adecvat;

— luarea oricăror alte măsuri pe care Curtea le va considera necesare;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

36 Comisia solicită Curții:

— respingerea în totalitate a recursului;

— obligarea companiei BA la plata cheltuielilor de judecată efectuate de Comisie în prezenta procedură.

37 Virgin solicită Curții:

— declararea recursului ca inadmisibil sau, în orice caz, ca în mod vădit nefondat și respingerea acestuia prin ordonanță motivată, în conformitate cu articolul 119 din Regulamentul de procedură al Curții;

— în subsidiar, respingerea recursului și menținerea hotărârii atacate în totalitate;

— în oricare dintre situații, obligarea companiei BA la plata cheltuielilor de judecată efectuate în recurs, inclusiv a cheltuielilor de judecată efectuate de Virgin.

**Cu privire la recurs**

38 În susținerea recursului formulat, BA invocă cinci motive, întemeiate respectiv pe:

— o eroare de drept în măsura în care Tribunalul ar fi aplicat un criteriu incorect pentru a aprecia efectul de excludere al sistemelor de prime în cauză și pentru a concluziona că aceste sisteme nu aveau o justificare economică obiectivă;

— o eroare de drept în măsura în care Tribunalul nu ar fi ținut seama de probele care dovedeau că acordarea de comisioane de către BA nu avusese niciun efect material asupra concurenților;

— o eroare de drept în măsura în care Tribunalul nu ar fi examinat dacă exista un „dezavantaj [pentru] consumatori" în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE;

— o eroare de drept în măsura în care Tribunalul ar fi considerat în mod eronat că noul sistem de prime de rezultat avea același efect ca și acordurile comerciale, în pofida diferenței legate de lungimea perioadei luate în considerare, și nu ar fi analizat și nici nu ar fi cuantificat efectele acestui sistem asupra concurenților companiei BA;

— o aplicare greșită a articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE în ceea ce privește aprecierea efectului discriminatoriu al sistemelor de prime în cauză asupra agenților de voiaj stabiliți în Regatul Unit.

*Cu privire la primul motiv, întemeiat pe comiterea unei erori de drept la aprecierea de către Tribunal a efectului de excludere al sistemelor de prime în cauză*

39 În cadrul acestui motiv, BA critică acele constatări care figurează la punctele 270-298 din hotărârea atacată, potrivit cărora primele acordate de BA, pe de o parte, au un efect de fidelizare și produc astfel un efect de excludere și, pe de altă parte, nu sunt justificate din punct de vedere economic.

Cu privire la primul aspect al primului motiv, referitor la criteriul care permite să fie apreciat eventualul efect de excludere al sistemelor de prime în cauză

— Argumentele părților

40 BA susține, în primul rând, că Tribunalul a comis o eroare de drept prin faptul că a apreciat sistemele de prime în cauză potrivit unui criteriu inexact, și anume cel referitor la efectul de fidelizare al acestor sisteme.

41 În opinia BA, articolul 82 CE interzice numai unei întreprinderi aflate în poziție dominantă recurgerea la metode diferite de cele utilizate în cadrul unei concurențe

normale între produse sau servicii pe baza prestațiilor operatorilor economici, cu alte cuvinte recurgerea la alte metode decât concurența pe merit, cu care se aseamănă și concurența legitimă prin prețuri. Din acest domeniu al concurenței legitime ar face parte libertatea pe care trebuie să o aibă o întreprindere de a acorda partenerilor săi comerciali rabaturi mai importante decât cele acordate de concurenții săi.

42 Or, în cadrul examinării efectului de fidelizare al sistemelor de prime în cauză, Tribunalul nu ar fi făcut distincția între fidelitatea clienților ce rezultă din comisionul cel mai generos sau din prețurile cele mai scăzute și fidelitatea clienților determinată de practici anticoncurențiale sau exclusive, care elimină concurenții, creându-le dificultăți sau obstacole artificiale.

43 În opinia BA, ambiguitatea conceptului „fidelizare" utilizat de Tribunal implica faptul că era practic inevitabil ca sistemele de prime în cauză să fie interzise, în condițiile în care determinau un efect de fidelizare, deoarece comisioanele erau generoase și atractive pentru agenții de voiaj.

44 Abordarea adoptată astfel de Tribunal ar fi incompatibilă cu jurisprudența Curții. BA consideră, într-adevăr, că reiese din hotărârile din 13 februarie 1979, Hoffmann-La Roche/Comisia (85/76, Rec., p. 461) și Michelin/Comisia, citată anterior, că acordarea de către o întreprindere care deține o poziție dominantă a unor comisioane mai ridicate nu poate fi abuzivă decât dacă este supusă condiției ca, *de iure* sau *de facto*, cocontractantul să fie obligat să lucreze în mod exclusiv sau în principal cu această întreprindere sau dacă limitează capacitatea cocontractantului de a alege în mod liber întreprinderea cu care dorește să lucreze. În schimb, aceste hotărâri nu ar interzice acordarea de comisioane mai mari pentru totalitatea vânzărilor în cazul depășirii unui prag, întrucât, chiar dacă un comision mai ridicat

stimulează puternic cocontractantul să vândă mai multe produse ale întreprinderii dominante, aceasta nu ar implica faptul că, astfel, cocontractantul acceptă vreun comportament anticoncurențial și nu ar împiedica întreprinderile concurente să acorde orice tip de comision pe care îl consideră oportun.

45 BA consideră că această distincție este fundamentală. Cu excepția cazului în care ar fi supus condiției ca cealaltă parte să lucreze în mod exclusiv (sau în principal) cu întreprinderea dominantă sau cu excepția cazului în care nu se limitează posibilitățile de comercializare ale concurenților în alt mod, un comision generos reprezintă pur și simplu o formă de concurență prin prețuri.

46 În opinia BA, pentru a distinge între o concurență legitimă prin preț și un comportament anticoncurențial sau exclusiv nelegal, Tribunalul ar fi trebuit să aplice articolul 82 al doilea paragraf litera (c) CE, potrivit căruia practicile ce constituie un abuz de poziție dominantă pot consta în special în limitarea producției, a comercializării sau a dezvoltării tehnologice în dezavantajul consumatorilor. Așadar, Tribunalul ar fi trebuit să verifice dacă BA limitase în mod efectiv posibilitățile de comercializare ale companiilor aeriene concurente și, dacă a fost cazul, dacă acest fapt determinase un prejudiciu pentru consumatori.

47 Or, în opinia BA, o astfel de limitare a posibilităților de comercializare ale concurenților de către întreprinderea aflată în poziție dominantă presupune mai mult decât simpla acordare a unor prime generoase. Această limitare nu ar fi posibilă decât în două situații, dintre care niciuna nu este întâlnită în speță, și anume:

— în cazul în care acordarea unor prime este supusă condiției ca beneficiarul acestora să lucreze în mod exclusiv sau în principal cu întreprinderea aflată în poziție dominantă sau

— în cazul în care beneficiarul primelor nu poate să aleagă în mod liber între întreprinderea care deține o poziție dominantă și concurenții acesteia. Acesta este cazul atunci când beneficiarul nu se poate aștepta să realizeze profituri decât printr-un angajament comercial prioritar cu întreprinderea aflată în poziție dominantă sau atunci când această întreprindere exercită o concurență neloială prin prețuri („prețuri de ruinare"), iar concurenții acesteia nu pot face față acestei presiuni.

48 În afara acestor situații, articolul 82 al doilea paragraf litera (b) CE nu ar interzice unei întreprinderi dominante să adopte o anumită politică comercială în materie de prețuri, de servicii sau de comisioane numai pentru motivul că, în opinia concurenților acesteia, ar fi dificil sau imposibil să se alinieze la aceasta.

49 BA afirmă în sfârșit că, din cauza anumitor diferențe, jurisprudența din hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, nu ar fi aplicabilă în speță. BA susține în această privință că, spre deosebire de distribuitorii societății Michelin, agenții de voiaj erau informați în prealabil și în scris de către BA atât cu privire la praguri, cât și cu privire la creșterea procentului comisioanelor, că nu erau lipsiți de beneficii dacă nu primeau comisioane majorate din partea BA, în măsura în care toți agenții beneficiau de un comision de bază în orice ipoteză, și că BA nu exercita asupra lor nicio presiune pentru ca aceștia să realizeze obiectivele de care depindea acordarea comisioanelor majorate. În opinia BA, singura consecință legată de nerealizarea acestor obiective era, pentru agenții de voiaj, pierderea oportunității de a obține un procent de comision mai ridicat. Aceasta nu ar constitui însă un abuz.

50 Comisia și Virgin susțin, în mod contrar, că, pentru a aprecia efectul de excludere al sistemelor de prime în cauză, Tribunalul a aplicat criterii corecte și conforme cu jurisprudența Curții, în special cu hotărârile citate anterior Hoffmann-La Roche/Comisia și Michelin/Comisia.

51 Potrivit Comisiei, în special hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, ar fi relevantă pentru prezenta cauză. Această hotărâre ar privi rabaturi care, pe de o parte, erau legate de condiția realizării anumitor obiective de volum calculate prin raportare la o perioadă de vânzări precedentă și, pe de altă parte, se aplicau tuturor vânzărilor realizate în cursul perioadei respective, iar nu numai vânzărilor marginale.

52 Acesta ar fi și cazul sistemului de prime în cauză, întrucât primele acordate agenților de voiaj care realizau obiectivele de volum erau calculate pentru totalitatea vânzărilor acestora, iar nu pentru biletele vândute după realizarea acestor obiective. Tribunalul ar fi calificat în mod temeinic această particularitate ca un „efect foarte pronunțat la atingerea limitei", în măsura în care, atunci când un agent de voiaj era pe punctul de a realiza obiectivele menționate, nu mai era interesat să propună biletele altor companii aeriene decât BA, cu riscul de a nu mai putea beneficia de comisionul majorat nu numai pentru vânzările marginale, ci pentru toate vânzările de bilete BA realizate în decursul perioadei respective. Prin urmare, pentru un astfel de agent, vânzarea câtorva bilete, chiar și a unui singur bilet suplimentar, ar avea un efect multiplicator asupra remunerației generate de totalitatea vânzărilor de bilete BA realizate în decursul perioadei în cauză.

53 Comisia contestă argumentul prezentat de BA potrivit căruia soluția din hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, nu ar putea fi aplicată în prezenta speță din cauza câtorva diferențe neesențiale.

54 Mai întâi, aceasta observă că elementul central este comun ambelor cauze. Într-adevăr, sistemele de stimulente puse în aplicare de BA ar prezenta aceeași caracteristică precum rabaturile în cauză în hotărârea menționată Michelin/Comisia, și anume faptul că recompensau mai degrabă fidelitatea decât volumul. Astfel de sisteme ar avea drept consecință inevitabilă faptul că agentul de voiaj nu poate alege

în mod liber compania aeriană cu care dorește să lucreze, practică pe care Curtea a interzis-o în mod special în această ultimă hotărâre.

55 În continuare, Comisia contestă argumentul prezentat de BA potrivit căruia cauza care a stat la originea hotărârii Michelin/Comisia, citată anterior, s-ar distinge de prezenta cauză prin faptul că revânzătorii depindeau de Michelin pentru a realiza un beneficiu, în timp ce nu aceasta ar fi situația agenților de voiaj ce lucrează cu BA în Regatul Unit. Într-adevăr, Comisia susține că sistemele de stimulente elaborate de BA permiteau exercitarea unei presiuni considerabile asupra agenților de voiaj, chiar dacă aceștia nu riscau să suporte pierderi dacă nu realizau obiectivul de vânzări. În realitate, BA ar dori să restrângă aria de aplicare a hotărârii Michelin/Comisia, citată anterior, la un număr foarte limitat de cazuri, deși această hotărâre nu conține niciun element în susținerea unei asemenea analize.

56 În opinia Comisiei și a întreprinderii Virgin, examinarea efectuată de Tribunal nu este viciată de nicio eroare de drept. Astfel, acesta ar fi hotărât în mod temeinic că sistemele de prime în cauză aveau un efect de fidelizare în privința agenților de voiaj stabiliți în Regatul Unit din cauza caracteristicilor examinate la punctele 272-292 din hotărârea atacată, nu erau întemeiate pe o contraprestație justificată din punct de vedere economic, restrângeau libertatea agenților de a lucra cu alte companii aeriene, produceau, în consecință, un efect de excludere și erau susceptibile să restrângă concurența.

— Aprecierea Curții

57 În ceea ce privește, în primul rând, critica privind faptul că Tribunalul, în mod eronat, nu s-ar fi întemeiat pe criteriile din articolul 82 al doilea paragraf litera (b)

CE pentru a aprecia caracterul abuziv al sistemelor de prime în cauză, trebuie să se sublinieze că lista de practici abuzive care figurează la articolul 82 al doilea paragraf CE nu este limitativă, astfel încât practicile care sunt menționate în cadrul acestuia nu constituie decât exemple de abuzuri de poziție dominantă (a se vedea în acest sens hotărârea din 14 noiembrie 1996, Tetra Pak/Comisia, C-333/94 P, Rec., p. I-5951, punctul 37). Într-adevăr, potrivit unei jurisprudențe constante, enumerarea practicilor abuzive conținute în această dispoziție nu epuizează modurile de exploatare abuzivă a poziției dominante interzise de Tratatul CE (hotărârea din 21 februarie 1973, Europemballage și Continental Can/Comisia, 6/72, Rec., p. 215, punctul 26, și hotărârea din 16 martie 2000, Compagnie maritime belge transports și alții/Comisia, C-395/96 P și C-396/96 P, Rec., p. I-1365, punctul 112).

58 Rezultă de aici că rabaturile sau primele acordate de întreprinderi aflate în poziție dominantă pot fi de asemenea contrare articolului 82 CE, chiar dacă nu corespund niciunuia dintre exemplele menționate la al doilea paragraf al acestui articol. În acest fel, pentru a constata existența unui efect de eliminare al rabaturilor de fidelitate, Curtea s-a întemeiat, în hotărârile citate anterior Hoffmann-La Roche/Comisia și Michelin/Comisia, pe articolul 86 din Tratatul CEE (devenit articolul 86 din Tratatul CE, devenit, la rândul lui, articolul 82 CE) în ansamblu, iar nu numai pe al doilea paragraf litera (b). Pe de altă parte, în hotărârea din 16 decembrie 1975, Suiker Unie și alții/Comisia (40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 și 114/73, Rec., p. 1663, punctul 523) privind reducerile de fidelitate, Curtea s-a referit în mod explicit la articolul 86 al doilea paragraf litera (c) din Tratatul CEE, potrivit căruia practicile ce constituie un abuz de poziție dominantă pot consta în special în aplicarea în raporturile cu partenerii comerciali a unor condiții inegale la prestații echivalente, creându-le astfel acestora un dezavantaj concurențial.

59 Critica potrivit căreia Tribunalul a comis o eroare de drept prin faptul că nu s-a bazat pe criteriile articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE nu este, așadar, întemeiată.

60 Pe de altă parte, nu ar reieși că aprecierea Tribunalului cu privire la efectul de eliminare al sistemelor de prime în cauză s-ar întemeia pe o aplicare eronată a jurisprudenței Curții.

61 În hotărârile citate anterior, Hoffmann-La Roche/Comisia și Michelin/Comisia, Curtea a constatat caracterul abuziv al anumitor rabaturi acordate de două întreprinderi aflate în poziție dominantă.

62 Prima dintre aceste două hotărâri privește rabaturi acordate unor întreprinderi care exercitau o activitate de producție sau de vânzare de vitamine și a căror acordare era, în cele mai multe cazuri, legată în mod explicit de condiția ca, în decursul unei perioade determinate, cocontractantul să se aprovizioneze cu totalul sau cu cea mai mare parte a necesarului său global de anumite vitamine de la societatea Hoffmann-La Roche. Curtea a considerat un astfel de sistem de rabaturi ca fiind un abuz de poziție dominantă și a indicat că acordarea de rabaturi de fidelitate în vederea stimulării cumpărătorului să se aprovizioneze exclusiv de la întreprinderea aflată în poziție dominantă este incompatibilă cu obiectivul unei concurențe nedenaturate pe piața comună (hotărârea Hoffmann-La Roche/Comisia, citată anterior, punctul 90).

63 Spre deosebire de cauza aflată la originea acestei prime hotărâri, în cea de a doua cauză, cocontractanții societății Michelin nu erau obligați să se aprovizioneze în întregime sau în parte de la această întreprindere. Cu toate acestea, rabaturile anuale variabile acordate de întreprinderea menționată erau legate de obiective, astfel că, pentru a beneficia de acestea, cocontractanții trebuiau să realizeze anumite rezultate de vânzări individualizate. În această cauză, Curtea a identificat o serie de factori

care au determinat-o să considere sistemul de rabaturi în cauză un abuz de poziție dominantă. În special, acest sistem se întemeia pe luarea în considerare a unei perioade relativ lungi, și anume un an, funcționarea acestuia era lipsită de transparență pentru cocontractanți, iar diferențele de cote de piață între societatea Michelin și principalii săi concurenți erau importante (a se vedea în acest sens hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, punctele 81-83).

64 Contrar celor susținute de BA, nu s-ar putea deduce din aceste două hotărâri că primele și rabaturile acordate de întreprinderi aflate în poziție dominantă nu au un caracter abuziv decât în împrejurările descrise în cadrul acestora. După cum a precizat avocatul general la punctul 41 din concluziile sale, trebuie examinate sistemele de prime în cauză în raport cu elementele pe care Curtea s-a întemeiat până în prezent, care pot fi de asemenea transpuse într-un caz precum cel de față.

65 În această privință, hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, este relevantă în mod deosebit în cadrul prezentei cauze, întrucât privește un sistem de rabaturi care depinde de realizarea obiectivelor de vânzări individuale care nu constituie nici rabaturi de cantitate, legate exclusiv de volumul achizițiilor, nici rabaturi de fidelitate în sensul hotărârii Hoffmann-La Roche/Comisia, citată anterior, întrucât sistemul pus în aplicare de societatea Michelin nu presupunea din partea revânzătorilor niciun angajament de exclusivitate sau de acoperire a unei anumite cote din necesarul lor de la întreprinderea aflată în poziție dominantă.

66 În ceea ce privește aplicarea articolului 82 CE unui sistem de reduceri care depinde de obiectivele de vânzări, reiese din punctul 70 din hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, că, prin interzicerea exploatării abuzive a unei poziții dominante pe

piață, în măsura în care comerțul între statele membre este susceptibil să fie afectat, acest articol vizează comportamentele care sunt de natură să influențeze structura unei piețe în care gradul de concurență este deja scăzut tocmai din cauza prezenței unei întreprinderi care deține o asemenea poziție și care au ca efect împiedicarea menținerii gradului de concurență existent încă pe piață sau pentru dezvoltarea acestei concurențe prin recurgerea la metode diferite de cele utilizate în cadrul unei concurențe normale între produse sau servicii pe baza prestațiilor operatorilor economici.

67 Pentru a determina dacă întreprinderea care deține o poziție dominantă a exploatat în mod abuziv această poziție prin aplicarea unui sistem de rabaturi precum cel descris la punctul 65 din prezenta hotărâre, Curtea a statuat că trebuie să fie apreciate toate împrejurările, în special criteriile și modalitățile de acordare a rabatului, și să se examineze dacă acest rabat urmărea, printr-un avantaj care nu se bazează pe nicio prestație economică care să îl justifice, să priveze cumpărătorul de posibilitatea de a-și alege sursele de aprovizionare sau să restrângă această posibilitate, să blocheze accesul pe piață al concurenților, să aplice unor parteneri comerciali condiții inegale la prestații echivalente sau să întărească poziția dominantă printr-o concurență denaturată (hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, punctul 73).

68 Rezultă că, pentru a aprecia, în ceea ce privește o întreprindere aflată în poziție dominantă, eventualul caracter abuziv al unui sistem de rabaturi sau de prime care nu constituie nici rabaturi sau prime de cantitate, nici rabaturi sau prime de fidelitate în sensul hotărârii Hoffmann-La Roche/Comisia, citată anterior, trebuie mai întâi să se verifice dacă aceste rabaturi sau prime pot produce un efect de eliminare, cu alte cuvinte dacă sunt apte, pe de o parte, să facă mai dificil, chiar imposibil, accesul pe piață al concurenților întreprinderii aflate în poziție dominantă și, pe de altă parte, să facă mai dificilă, chiar imposibilă, pentru cocontractanții acesteia alegerea între mai multe surse de aprovizionare sau parteneri comerciali.

69 Trebuie să se stabilească, în continuare, dacă există o justificare economică obiectivă a rabaturilor și a primelor consimțite. Într-adevăr, conform analizei efectuate de Tribunal la punctele 279-291 din hotărârea atacată, unei întreprinderi îi este permis să demonstreze că sistemul său de prime care produce un efect de eliminare este justificat din punct de vedere economic.

70 În ceea ce privește primul aspect, jurisprudența Curții oferă indicații cu privire la cazurile în care sistemele de rabaturi sau de prime acordate de o întreprindere aflată în poziție dominantă nu sunt numai expresia unei oferte deosebit de favorabile pe piață, ci produc un efect de eliminare.

71 Mai întâi, un efect de eliminare poate rezulta din rabaturi sau prime de obiective, și anume acelea a căror acordare este legată de realizarea obiectivelor de vânzări definite individual (hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, punctele 70-86).

72 Rezultă din constatările efectuate de Tribunal la punctele 10 și 15-17 din hotărârea atacată că sistemele de prime în cauză erau elaborate în funcție de obiectivele de vânzări individuale, întrucât procentul primelor depindea de evoluția cifrei de afaceri provenite din vânzarea de bilete BA de către fiecare agent de voiaj într-o perioadă determinată.

73 Rezultă de asemenea din jurisprudența Curții că legarea cocontractanților de întreprinderea aflată în poziție dominantă și presiunea exercitată asupra acestora pot fi deosebit de puternice în cazul în care un rabat sau o primă nu se raportează numai

la creșterea cifrei de afaceri referitoare la achizițiile sau vânzările produselor acestei întreprinderi realizate de cocontractanți în decursul perioadei luate în considerare, ci se aplică de asemenea totalului cifrei de afaceri referitoare la aceste achiziții sau vânzări. În acest fel, variații proporțional modeste – fie că sunt în sensul creșterii sau al reducerii – ale cifrelor de afaceri referitoare la produsele întreprinderii aflate în poziție dominantă produc efecte disproporționate asupra cocontractanților (a se vedea în acest sens hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, punctul 81).

74 Tribunalul a constatat că sistemele de prime în cauză dădeau naștere unei situații similare. Realizarea obiectivelor de creștere a vânzărilor determina o creștere a comisionului plătit pentru totalitatea biletelor BA vândute de agentul de voiaj în cauză, iar nu numai pentru cele vândute după ce obiectivele menționate fuseseră realizate (punctul 23 din hotărârea atacată). Așadar, putea prezenta o importanță decisivă pentru veniturile din comisioane, în totalitate, ale unui agent de voiaj, dacă acesta mai vindea sau nu câteva bilete BA suplimentare după realizarea unei anumite cifre de afaceri [considerentele (29) și (30) ale deciziei în litigiu, reproduse la punctul 23 din hotărârea atacată]. Tribunalul, care descrie această caracteristică și consecințele sale la punctele 272 și 273 din hotărârea atacată, precizează că, prin caracterul progresiv al procentelor de comision majorate, se creează un „efect foarte pronunțat la atingerea limitei" și subliniază efectele radicale asupra procentelor primelor de rezultat pe care le putea avea o ușoară reducere a vânzărilor de bilete BA.

75 În sfârșit, Curtea a considerat că presiunea exercitată asupra revânzătorilor de către o întreprindere aflată în poziție dominantă care acordă rabaturi ce prezintă astfel de caracteristici este și mai mare în cazul în care această întreprindere deține cote de piață cu mult superioare celor ale concurenților săi (a se vedea în acest sens hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, punctul 82). Curtea a decis că, în aceste condiții, este deosebit de dificil pentru concurenții întreprinderii menționate să supraliciteze în comparație cu rabaturile sau cu primele bazate pe volumul global al vânzărilor. Din cauza cotei sale de piață mult mai ridicate, întreprinderea aflată în poziție dominantă constituie în general un partener comercial inevitabil pe piață. Cel mai frecvent, rabaturile sau primele acordate de o astfel de întreprindere pe baza cifrei de afaceri globale primează, în termeni absoluți, chiar și în fața ofertelor celor

mai generoase ale concurenților acesteia. Pentru a atrage cocontractanții întreprinderii aflate în poziție dominantă sau pentru a primi de la aceștia un volum de comenzi suficient, concurenții ar trebui să le ofere procente de rabaturi sau prime net superioare.

76 În cazul de față, Tribunalul a constatat, la punctul 277 din hotărârea atacată, că partea de piață a BA era mult mai mare decât cele ale principalilor cinci concurenți ai acesteia din Regatul Unit. Astfel, Tribunalul a concluzionat, la punctul 278 din hotărârea menționată, că aceste companii aeriene concurente nu erau în măsură să acorde agenților de voiaj aceleași avantaje ca și BA, întrucât nu aveau capacitatea de a realiza, în Regatul Unit, încasări susceptibile să constituie o bază financiară suficient de largă pentru a putea instaura un sistem de prime comparabil cu cel al BA.

77 În consecință, Tribunalul a examinat în mod corect, la punctele 270-278 din hotărârea atacată, dacă sistemele de prime în cauză aveau un efect de fidelizare susceptibil să producă un eventual efect de eliminare.

78 Trebuie amintit, în privința aprecierii datelor referitoare la piață și a situației concurențiale, că nu este de competența Curții, în cadrul unui recurs, să substituie propria apreciere celei a Tribunalului. Într-adevăr, potrivit articolului 225 CE și articolului 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție, recursul trebuie să fie limitat la chestiuni de drept. Aprecierea faptelor nu constituie, cu excepția unei eventuale denaturări a faptelor sau a mijloacelor de probă, care nu a fost invocată în speță, o chestiune de drept supusă, ca atare, controlului Curții (a se vedea în acest sens în special hotărârea din 15 septembrie 2005, BioID/OAPI, C-37/03 P, Rec.,

p. I-7975, punctele 43 și 53, hotărârea din 21 septembrie 2006, Technische Unie/Comisia, C-113/04 P, Rec., p. I-8831, punctul 83, precum și ordonanța din 28 septembrie 2006, Unilever Bestfoods/Comisia, C-552/03 P, Rec., p. I-9091, punctul 57). Critica formulată de BA potrivit căreia concurenții săi erau capabili din punct de vedere financiar să propună agenților de voiaj contraoferte competitive este, așadar, inadmisibilă.

79 Aceeași este situația și în ceea ce privește susținerea companiei BA potrivit căreia Tribunalul a supraestimat „efectul foarte pronunțat la atingerea limitei" al sistemelor de prime în cauză. Într-adevăr, BA contestă astfel aprecierea faptelor și a mijloacelor de probă administrate de Tribunal, ceea ce constituie o critică inadmisibilă în cadrul unui recurs.

80 Din toate considerațiile ce precedă rezultă că primul aspect al primului motiv este în parte inadmisibil și în parte neîntemeiat.

Cu privire la al doilea aspect al primului motiv, referitor la aprecierea de către Tribunal a pertinenței justificării economice obiective a sistemelor de prime în cauză

— Argumentele părților

81 BA consideră eronată constatarea Tribunalului de la punctul 279 și următoarele din hotărârea atacată, potrivit căreia comisioanele BA nu erau întemeiate pe o contraprestație justificată din punct de vedere economic. În opinia BA, este justificat din punct de vedere economic ca o companie aeriană să recompenseze

agenții de voiaj care îi permit să își crească vânzările și o ajută să își acopere costurile fixe ridicate prin atragerea de pasageri suplimentari.

82 Comisia și Virgin contestă această poziție. Comisia subliniază laconismul argumentării prezentate de BA în această privință. Nu ar fi suficient să se declare că sectorul aerian se caracterizează prin costuri fixe ridicate pentru a justifica inițiativele unei companii aeriene luate în vederea acoperirii unei părți din aceste costuri. În orice caz, companiile concurente ar trebui să suporte de asemenea costuri fixe ridicate. Or, practicile de excludere ale unei întreprinderi aflate în poziție dominantă, precum BA, ar reduce veniturile acestor companii și ar face și mai dificilă, pentru acestea, acoperirea costurilor respective.

83 Virgin susține că un sistem de rabaturi de cantitate legate exclusiv de volumul achizițiilor efectuate de la o întreprindere aflată în poziție dominantă este, în principiu, justificat din punct de vedere economic, din moment ce se consideră că rabaturile de cantitate reflectă câștigurile de eficiență și economiile de scară realizate de această întreprindere. Totuși, în fața Tribunalului, însăși BA ar fi admis că nu exista o legătură între, pe de o parte, eventualele economii de scară realizate datorită biletelor BA vândute ulterior realizării obiectivelor de vânzări și, pe de altă parte, majorarea procentelor comisioanelor acordate agenților de vânzări stabiliți în Regatul Unit în schimbul depășirii obiectivelor menționate.

— Aprecierea Curții

84 Rabaturile sau primele acordate cocontractanților săi de o întreprindere aflată în poziție dominantă nu sunt în mod necesar abuzive și, prin urmare, interzise de articolul 82 CE. Potrivit unei jurisprudențe constante, numai rabaturile sau primele care nu se întemeiază pe o prestație economică care să le justifice trebuie să fie

considerate abuzive (a se vedea în acest sens hotărârile citate anterior Hoffmann-La Roche/Comisia, punctul 90, și Michelin/Comisia, punctul 73).

85 După cum s-a constatat la punctul 69 din prezenta hotărâre, după ce a considerat că sistemele de prime în cauză generau un efect de eliminare, Tribunalul a verificat în mod întemeiat dacă aceste sisteme aveau o justificare economică obiectivă.

86 Aprecierea justificării economice a unui sistem de rabaturi sau de prime pus în aplicare de o întreprindere aflată în poziție dominantă se efectuează pe baza tuturor împrejurărilor cauzei (a se vedea în acest sens hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, punctul 73). Este necesar să se determine dacă efectul de eliminare care rezultă dintr-un astfel de sistem, dezavantajos pentru concurență, poate fi contrabalansat, chiar depășit, de avantajele în termeni de eficacitate care profită deopotrivă consumatorului. Dacă efectul de eliminare al acestui sistem nu are nicio legătură cu avantajele pentru piață și pentru consumatori sau dacă depășește ceea ce este necesar pentru a realiza aceste avantaje, acest sistem trebuie să fie considerat abuziv.

87 În prezenta cauză, Tribunalul, întemeindu-se în mod corect pe criteriile astfel stabilite de jurisprudența Curții, a verificat dacă există o justificare economică a sistemelor de prime în cauză. La punctele 284 și 285 din hotărârea atacată, s-a pronunțat cu privire la argumentele prezentate de BA care priveau în special nivelul ridicat al costurilor fixe în transportul aerian și importanța gradului de ocupare a

aeronavelor. Pe baza aprecierii împrejurărilor cauzei, Tribunalul a ajuns la concluzia că sistemele menționate nu erau întemeiate pe nicio justificare economică obiectivă.

88 În acest context, se impune constatarea că argumentele prezentate de BA privind nivelul ridicat al costurilor fixe în transportul aerian și importanța gradului de ocupare a aeronavelor sunt inadmisibile, pentru motivele expuse la punctul 78 din prezenta hotărâre, în măsura în care, prin aceste argumente, BA contestă în realitate aprecierea elementelor de fapt și a mijloacelor de probă administrate de Tribunal. Or, nu este de competența Curții, în cadrul unui recurs, să substituie propria apreciere a datelor referitoare la piață și a situației concurențiale celei a Tribunalului.

89 Prin urmare, al doilea aspect al primului motiv trebuie să fie respins ca inadmisibil.

90 Prin urmare, Tribunalul nu a comis nicio eroare de drept atunci când a constatat că sistemele de prime în cauză aveau un efect de fidelizare, că produceau, așadar, un efect de eliminare și că nu erau justificate din punct de vedere economic.

91 În consecință, se impune respingerea în întregime a primului motiv.

*Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept care constă în faptul că Tribunalul nu ar fi examinat efectele probabile ale comisioanelor acordate de BA și nici nu ar fi ținut seama de dovezile potrivit cărora comisioanele menționate nu avuseseră niciun efect material asupra companiilor aeriene concurente*

Argumentele părților

92 Prin cel de al doilea motiv, BA critică, în esență, Tribunalul pentru faptul că nu a examinat efectele probabile ale sistemelor de prime în cauză, și anume existența sau lipsa unui efect de excludere, deși articolul 82 CE ar impune ca, în fiecare caz, să fie examinate efectele reale sau probabile ale practicilor incriminate, mai degrabă decât să fie trase concluzii în temeiul formei acestora sau al prezumării unui asemenea efect.

93 În această privință, BA precizează că nu susține în niciun caz faptul că trebuie demonstrată existența unor efecte anticoncurențiale reale în fiecare cauză, însă susține în același timp că, în speță, existau dovezi care indicau în mod clar că sistemele de prime în cauză nu aveau niciun efect material. Aceste dovezi ar fi demonstrat că, în Regatul Unit, cotele de piață ale companiilor aeriene concurente au crescut în cursul perioadei în care a fost săvârșită pretinsa încălcare și că proporția de bilete BA în cadrul vânzărilor agenților de voiaj s-a diminuat. În opinia BA, Tribunalul ar fi trebuit să țină seama de aceste dovezi evidente ale lipsei unui efect de excludere. Într-adevăr, întrucât în alte cauze a luat în considerare probe privind creșterea cotelor de piață ale întreprinderii aflate în poziție dominantă și scăderea cotelor de piață ale concurenților acesteia pentru a deduce existența unui abuz, ar fi trebuit ca, în mod contrar, să admită, în speță, pertinența probelor în sens contrar pentru a îndepărta susținerile privind existența unui abuz.

94 Or, în hotărârea atacată, Tribunalul ar fi respins aceste probe, afirmând la punctul 295 că, de vreme ce agenții de voiaj stabiliți în Regatul Unit asigurau, la data săvârșirii faptelor incriminate, vânzarea a 85 % din totalitatea biletelor de avion vândute pe teritoriul acelui stat membru, comportamentul companiei BA „nu a putut să nu producă" un efect de excludere în dauna companiilor aeriene concurente și, la punctul 298 din aceeași hotărâre, că, în lipsa acestui comportament, concurenții companiei BA ar fi obținut un rezultat mai bun. Tribunalul ar fi adăugat în mod greșit la punctul 297 din hotărârea atacată că, în cazul în care o întreprindere aflată în poziție dominantă pune în aplicare o practică ce urmărește eliminarea concurenților, faptul că rezultatul nu este obținut nu este suficient pentru a îndepărta constatarea existenței unui abuz.

95 Virgin consideră acest motiv ca inadmisibil, iar Comisia ca neîntemeiat. Aceasta susține în special că Tribunalul a examinat pe larg efectele probabile ale sistemelor de prime în cauză la punctul 271 și următoarele din hotărârea atacată, înainte de a aprecia aceste efecte la punctele 294 și 295 din hotărâre. Comisia adaugă că, potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a demonstra că o practică reprezintă un abuz, este suficient să se demonstreze că aceasta riscă să restrângă concurența, fără a fi nevoie să se dovedească faptul că a produs acest efect în mod efectiv. Comisia subliniază că, la punctul 73 din hotărârea Michelin/Comisia, citată anterior, Curtea a considerat necesar să se examineze dacă rabatul în cauză „urmărea" să producă anumite efecte restrictive.

Aprecierea Curții

96 În privința argumentului prezentat de BA potrivit căruia Tribunalul nu ar fi examinat efectele probabile ale sistemelor de prime în cauză, este suficient să se constate că, la punctele 272 și 273 din hotărârea atacată, Tribunalul a explicat mecanismul acestor sisteme.

97 După ce a subliniat „efectul foarte pronunțat la atingerea limitei", legat de caracterul progresiv al procentelor de comision majorate, acesta a descris efectul exponențial asupra acestor procente al creșterii numărului de bilete BA vândute în cursul perioadelor succesive și, pe de altă parte, reducerea disproporționată a acestor procente, chiar și în ipoteza unei ușoare scăderi a vânzărilor de bilete BA în raport cu perioada precedentă.

98 În acest temei, Tribunalul a putut să concluzioneze, fără să comită vreo eroare de drept, că sistemele de prime în cauză avuseseră un efect de fidelizare. Rezultă că nu este întemeiată obiecția formulată de BA prin care acesta reproșează Tribunalului că nu a verificat efectele probabile ale sistemelor menționate.

99 Pe de altă parte, trebuie arătat că, la punctul 99 din recursul formulat, BA admite că, în hotărârea atacată, Tribunalul a considerat în mod întemeiat că agenții de voiaj erau stimulați să crească vânzările de bilete emise de BA. În plus, la punctul 113 din recurs, BA afirmă că, dacă Tribunalul ar fi examinat impactul real sau probabil al sistemelor de prime în cauză asupra concurenței între agenții de voiaj, ar fi ajuns la concluzia că acel impact era neglijabil.

100 Rezultă de aici că BA nu contestă în mod serios faptul că aceste sisteme urmăreau fidelizarea agenților de voiaj și, prin urmare, afectarea situației companiilor aeriene concurente.

101 În ceea ce privește susținerile companiei BA referitoare la elementele de probă care ar demonstra că nu a rezultat niciun efect de eliminare din sistemele de prime în

cauză și de care Tribunalul nu ar fi ținut seama în mod corespunzător, este suficient să se constate că această parte a celui de al doilea motiv este inadmisibilă în cadrul unui recurs, pentru motivele deja expuse la punctul 78 din prezenta hotărâre.

102 Se impune, așadar, respingerea celui de al doilea motiv ca parțial inadmisibil și parțial neîntemeiat.

*Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept, în măsura în care Tribunalul nu ar fi examinat dacă prin comportamentul companiei BA s-ar fi cauzat un „dezavantaj [pentru] consumatori" în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE*

Argumentele părților

103 Prin cel de al treilea motiv, BA consideră că Tribunalul a comis o eroare de drept întrucât nu a examinat dacă sistemele de prime în cauză au cauzat un prejudiciu consumatorilor, după cum ar impune articolul 82 al doilea paragraf litera (b) CE, astfel cum a fost interpretat de Curte în hotărârea Suiker Unie și alții/Comisia, citată anterior. Fără a face vreo analiză a acestei condiții, Tribunalul s-ar limita, la punctul 295 din hotărârea atacată, la examinarea impactului comportamentului companiei BA asupra concurenților săi pe piețele transportului aerian din Regatul Unit.

104 Referindu-se la hotărârea Europemballage și Continental Can/Comisia, citată anterior, Comisia și Virgin consideră că acest motiv nu este întemeiat, întrucât

articolul 82 CE vizează nu numai practicile susceptibile să cauzeze un prejudiciu imediat consumatorilor, ci și pe cele care cauzează prejudicii acestora prin faptul că aduc atingere unei structuri concurențiale efective.

Aprecierea Curții

105 În primul rând, trebuie amintit că, după cum s-a menționat la punctele 57 și 58 din prezenta hotărâre, rabaturile sau primele acordate de o întreprindere aflată în poziție dominantă pot fi contrare articolului 82 CE, chiar dacă nu corespund niciunuia dintre exemplele menționate la al doilea paragraf al acestui articol.

106 Mai mult, astfel cum Curtea a constatat deja la punctul 26 din hotărârea Europemballage și Continental Can/Comisia, citată anterior, articolul 82 CE nu vizează numai practicile susceptibile să cauzeze un prejudiciu imediat consumatorilor, ci și pe cele care le cauzează acestora prejudicii prin faptul că aduc atingere unei structuri concurențiale efective, precum cea menționată la articolul 3 alineatul (1) litera (g) CE.

107 Prin urmare, Tribunalul a avut posibilitatea ca, fără a comite vreo eroare de drept, să nu examineze dacă prin comportamentul companiei BA s-a cauzat un prejudiciu consumatorilor în sensul articolului 82 al doilea paragraf litera (b) CE, ci să verifice, la punctele 294 și 295 din hotărârea atacată, dacă sistemele de prime în cauză avuseseră un efect restrictiv asupra concurenței și să considere că existența unui astfel de efect fusese demonstrată de către Comisie în decizia în litigiu.

108 Având în vedere aceste considerații, al treilea motiv trebuie să fie respins ca neîntemeiat.

*Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe o eroare de drept comisă de Tribunal care constă în faptul că acesta a considerat că noul sistem de prime de rezultat avea același efect ca și acordurile comerciale, în pofida diferenței legate de lungimea perioadei luate în considerare și a lipsei analizei și a cuantificării efectelor sistemelor de prime în cauză asupra concurenților companiei BA*

109 Al patrulea motiv invocat de BA cuprinde două aspecte, primul referitor la diferențele dintre acordurile comerciale și noul sistem de prime de rezultat, al doilea referitor la cerințele privind dovada unui efect de eliminare al sistemelor de prime în cauză.

Cu privire la primul aspect al celui de al patrulea motiv, referitor la diferențele dintre acordurile comerciale și noul sistem de prime de rezultat

— Argumentele părților

110 Prin primul aspect al celui de al patrulea motiv, BA reproșează Tribunalului faptul că a considerat că acordurile comerciale și noul sistem de prime de rezultat aveau același efect restrictiv asupra concurenței, deși cele două se deosebeau prin diferențe importante. În special, în cadrul acordurilor comerciale, perioada luată în

considerare pentru acordarea primei era de un an, în timp ce în cazul noului sistem de prime de rezultat, aceasta era de o lună. Or, luarea în considerare a unei perioade atât de scurte – o lună – nu ar putea produce un efect important de eliminare.

111 Virgin consideră că, în ansamblu, al patrulea motiv este inadmisibil, întrucât se referă la aprecieri de fapt, și, în orice caz, este neîntemeiat.

112 Comisia susține că argumentul potrivit căruia noul sistem de prime de rezultat nu poate avea un efect de eliminare nu este întemeiat.

— Aprecierea Curții

113 Se impune constatarea că, în hotărârea atacată, Tribunalul a admis în mod explicit existența unui efect de fidelizare în ceea ce privește atât acordurile comerciale, cât și noul sistem de prime de rezultat (punctele 271-273 din hotărârea atacată), deși a evidențiat diferențele între acest sistem și acordurile comerciale în ceea ce privește lungimea perioadelor luate în considerare (punctele 11 și 15 din hotărârea atacată). Rezultă din hotărârea atacată că, fără a ține seama de diferența de lungime dintre perioadele luate în considerare, Tribunalul a acordat o importanță decisivă faptului că, pe de o parte, atât acordurile, cât și sistemul menționat puteau determina creșteri exponențiale ale procentelor de comision de la o perioadă la alta, din cauza „efectului foarte pronunțat la atingerea limitei" al acestora (punctul 272 din hotărârea atacată) și, pe de altă parte, concurenții companiei BA nu erau în măsură,

având în vedere cotele lor de piață mult mai reduse, să contrabalanseze prin contraoferte efectul absolut al acestor acorduri și al acestui sistem (punctul 278 din hotărârea atacată).

114 În orice caz, această apreciere a împrejurărilor speței ține de aprecierea faptelor și a probelor care este de competența exclusivă a Tribunalului. Pentru motivele deja indicate la punctul 78 din prezenta hotărâre, nu este de competența Curții să substituie, în cadrul unui recurs, propria apreciere a datelor referitoare la piață și a situației concurențiale celei a Tribunalului, în special în ceea ce privește lungimea perioadelor luate în considerare și eventualul impact al acestui element asupra efectului de eliminare al sistemelor de prime în cauză.

115 Prin urmare, primul aspect al celui de al patrulea motiv este inadmisibil.

Cu privire la al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, referitor la cerințele privind proba unui efect de eliminare al sistemelor de prime în cauză

— Argumentele părților

116 Prin al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, BA susține că, în mod eronat, Tribunalul nu a examinat toate împrejurările speței pentru a determina dacă sistemele de prime în cauză afectau în mod negativ companiile aeriene concurente ale BA. Tribunalul nu ar fi încercat în niciun fel să determine dacă și în ce măsură

aceste companii erau împiedicate să propună contraoferte, ci s-ar fi întemeiat numai pe ipoteze generale. Astfel, acesta s-ar fi limitat la afirmații generale, precum „efectul foarte pronunțat la atingerea limitei" și la posibilitatea unei „creșteri exponențiale" a procentelor de comision de la o perioadă la alta.

117 În opinia BA, această abordare superficială ar contrasta cu cea adoptată de Curte în hotărârile citate anterior Hoffmann-La Roche/Comisia și Michelin/Comisia. În aceste hotărâri, Curtea nu ar fi concluzionat că exista un abuz de poziție dominantă pentru simplul motiv că, în sistemele respective, atingerea unui prag atrăgea o reducere semnificativă. Din contră, Curtea ar fi examinat o serie de elemente specifice care, în ansamblu, indicau că sistemele de stimulare provocau o eliminare concretă.

118 În opinia BA, Tribunalul ar fi trebuit să urmeze o asemenea abordare și să examineze cuantumul absolut și relativ al beneficiului obținut la atingerea pragului, numărul de praguri, problema dacă pragul sau pragurile se apropiau de necesitățile totale ale cumpărătorului, problema dacă piața este susceptibilă să se dezvolte sau nu, lungimea perioadei avute în vedere și procentul din piața totală care este supus reducerii de preț (în speță, serviciile agenților de voiaj). Or, în hotărârea atacată, niciunul dintre aceste elemente nu ar fi fost luat în considerare. Tribunalul ar fi presupus mai degrabă că posibilitatea de a obține un procent de comision mediu mai ridicat în schimbul unei creșteri a vânzărilor de bilete BA implica în mod inevitabil un efect de eliminare nelegal în privința companiilor aeriene concurente.

119 În opinia Comisiei, argumentul referitor la lipsa unei cuantificări a limitării posibilităților de comercializare ale concurenților companiei BA ar fi inadmisibil potrivit articolului 42 alineatul (2) și articolului 118 din Regulamentul de procedură, întrucât o astfel de cuantificare ar fi fost efectuată de Comisie la considerentul (30) al deciziei în litigiu, iar BA nu ar fi contestat în primă instanță această parte a argumentării Comisiei.

— Aprecierea Curții

120 Prin al doilea aspect al celui de al patrulea motiv, BA reproșează Tribunalului că ar fi abordat în mod superficial analizarea efectelor sistemelor de prime în cauză, în special prin lipsa cuantificării constatărilor sale privind efectul de eliminare al acestor sisteme și recurgerea la afirmații generale, precum „efectul foarte pronunțat la atingerea limitei" al procentelor de comision de la o perioadă la alta.

121 Contrar susținerilor Comisiei, acest aspect al motivului nu este inadmisibil în temeiul articolului 42 alineatul (2) și al articolului 118 din Regulamentul de procedură pe motiv că BA ar fi omis, în primă instanță, să conteste partea aferentă acestuia din decizia în litigiu, și anume calculele ce figurează la considerentul (30) al acestei decizii, care aveau rolul de a ilustra efectul foarte pronunțat asupra comisioanelor percepute de un agent de voiaj din vânzarea câtorva bilete BA suplimentare.

122 Într-adevăr, critica formulată de BA nu vizează ca atare calculele indicate cu titlu de exemplu de Comisie, ci aprecierile făcute de Tribunal în privința sistemelor de prime în cauză. Al doilea aspect al celui de al patrulea motiv este, așadar, admisibil.

123 Acesta nu este, totuși, întemeiat, întrucât aprecierile Tribunalului contestate de BA trebuie să fie analizate în legătură cu calculele conținute în decizia în litigiu. Tribunalul citează într-adevăr în mod expres, la punctul 23 din hotărârea atacată, considerentul (30) al acestei decizii. Rezultă de aici că aprecierile Tribunalului criticate de BA sunt suficient de cuantificate. Critica privind lipsa justificării aprecierii Tribunalului potrivit căreia concurenții companiei BA nu erau în măsură să facă contraoferte susceptibile să contrabalanseze sistemele de prime în cauză nu este, așadar, susținută în fapt.

124 În consecință, al doilea aspect al celui de al patrulea motiv trebuie să fie respins ca neîntemeiat.

125 Se impune, așadar, respingerea celui de al patrulea motiv ca fiind în parte inadmisibil și în parte neîntemeiat.

*Cu privire la al cincilea motiv, întemeiat pe o aplicare greșită de către Tribunal a articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE, în ceea ce privește efectul discriminatoriu al sistemelor de prime în cauză pentru agenții de voiaj stabiliți în Regatul Unit*

126 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că, indiferent de constatările Curții cu privire la primele patru motive invocate de BA, care privesc caracterul abuziv al sistemelor de prime în cauză ce rezultă din efectul de eliminare a întreprinderilor concurente ale companiei BA în lipsa unei justificări economice obiective, trebuie să se examineze al cincilea motiv în măsura în care BA are interesul să conteste faptul că aceste sisteme sunt interzise potrivit articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE, întrucât cuantumul amenzii aplicate poate fi redus în cazul în care se constată lipsa caracterului abuziv în lumina dispoziției menționate.

Argumentele părților

127 Prin cel de al cincilea motiv, care se referă la punctele 233-240 din hotărârea atacată, în cadrul cărora Tribunalul confirmă constatările Comisiei privind efectul

discriminatoriu al sistemelor de prime în cauză, BA reproșează, în esență, Tribunalului faptul că a concluzionat că aceste sisteme produceau efecte discriminatorii între agenții de voiaj stabiliți în Regatul Unit întemeindu-se pe o aplicare greșită a articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE.

128 În opinia BA, Tribunalul s-ar fi întemeiat numai pe presupunerea, enunțată la punctul 238 din hotărârea atacată, că simplul fapt că doi agenți de voiaj beneficiau de procente de comision diferite, deși realizau un nivel identic al încasărilor din vânzarea de bilete BA, avea „în mod natural" un impact important asupra capacității acestora de a intra în concurență.

129 Or, în opinia BA, pentru ca articolul 82 al doilea paragraf litera (c) CE să fie aplicabil, o simplă diferență de tratament, precum faptul că doi agenți de voiaj beneficiază de procente de comision diferite, nu este suficientă. Această dispoziție nu ar interzice diferențele de tratament decât dacă prestațiile comparate sunt echivalente, condițiile care le sunt aplicate sunt diferite și dacă agentul care obține un comision inferior suferă un dezavantaj concurențial în raport cu agenții care primesc un comision mai ridicat.

130 BA susține, pe de o parte, că Tribunalul a comis o eroare de drept în raport cu articolul 82 al doilea paragraf litera (c) prin faptul că a considerat că tranzacțiile care implică un agent de voiaj care își majorează vânzările și cele ce implică un agent care nu le majorează sunt „prestații echivalente" în sensul articolului menționat. Într-adevăr, situația agenților de voiaj ale căror vânzări de bilete BA au crescut în decursul unei perioade determinate nu ar fi comparabilă cu cea a altor agenți care nu au realizat o astfel de creștere. Or, agentul de voiaj care își majorează cifra de afaceri corespunzătoare vânzării de bilete emise de o companie aeriană determinată ar fi deosebit de util acestei companii, întrucât i-ar permite să își acopere costurile fixe ridicate datorită aportului de pasageri suplimentari, ceea ce ar justifica recompensarea acestuia.

131 Pe de altă parte, tot în mod nejustificat, Tribunalul nu ar fi examinat dacă agenții de voiaj au suferit un dezavantaj concurențial, după cum ar impune articolul 82 al doilea paragraf litera (c) CE.

132 În schimb, Comisia și Virgin sunt de acord că sistemele de prime în cauză au tratat în mod diferit fapte comparabile, fără un motiv obiectiv. Comisia susține mai ales că prestațiile agenților de voiaj care vând bilete BA sunt echivalente, în măsura în care majorările procentelor de comision nu ar fi legate de câștigurile de productivitate obținute de BA, astfel încât agențiile de voiaj care și-au majorat vânzările în raport cu perioada de referință nu le-ar fi furnizat niciun serviciu suplimentar acestora din urmă. Comisia adaugă că o analiză aprofundată a dezavantajelor concurențiale ale agenților de voiaj în cauză nu este cerută de lege. Virgin consideră că acest dezavantaj este, în orice caz, evident.

Aprecierea Curții

133 Articolul 82 al doilea paragraf litera (c) CE interzice orice discriminare, din partea unei întreprinderi aflate în poziție dominantă, care constă în aplicarea în raporturile cu partenerii comerciali a unor condiții inegale la prestații echivalente, creând astfel acestora un dezavantaj concurențial (hotărârea din 29 martie 2001, Portugalia/Comisia, C-163/99, Rec., p. I-2613, punctul 46).

134 În cazul de față, este cert că BA a aplicat procente de comision diferite unor agenți de voiaj care își desfășoară activitatea în Regatul Unit, după cum aceștia și-au îndeplinit sau nu obiectivele de vânzări în raport cu perioada de referință.

135 Rămâne să se examineze, pe de o parte, dacă Tribunalul s-a întemeiat în mod corect pe echivalența prestațiilor agenților de voiaj pentru a concluziona că sistemele de prime în cauză, întrucât pot determina aplicarea unor procente de comision diferite unor agenți care au vândut același număr de bilete BA, erau discriminatorii și, pe de altă parte, dacă acesta putea, fără a comite o eroare de drept, să renunțe la constatările detaliate privind existența unui dezavantaj concurențial.

— Cu privire la primul aspect al celui de al cincilea motiv, referitor la echivalența prestațiilor agenților de voiaj

136 Prin primul aspect al celui de al cincilea motiv, BA critică analiza Tribunalului referitoare la comparabilitatea prestațiilor efectuate de agenții de voiaj care și-au realizat obiectivele de vânzări de bilete BA și a celor efectuate de agenții care nu au realizat aceste obiective. BA formulează o primă critică prin care reproșează Tribunalului că nu a ținut seama de utilitatea economică mai importantă, din punctul de vedere al companiei aeriene, a prestațiilor agenților de voiaj care și-au realizat obiectivele de vânzări sau și-au majorat cifra de afaceri.

137 Cu privire la acest ultim punct, care privește aprecierea de către Tribunal a împrejurărilor speței din care ar putea fi dedus caracterul comparabil sau, dimpotrivă, distinct al prestațiilor agenților de voiaj pentru o companie aeriană precum BA, este suficient să se amintească faptul că aprecierea elementelor de fapt și a mijloacelor de probă este de competența exclusivă a Tribunalului. Nu este, așadar, de competența Curții, în cadrul unui recurs, să substituie propria apreciere a datelor referitoare la piață și a situației concurențiale celei a Tribunalului. Această critică este, în consecință, inadmisibilă.

138 În ceea ce privește a doua critică, întemeiată pe pretinsa eroare de drept pe care ar fi comis-o Tribunalul în raport cu articolul 82 al doilea paragraf litera (c) CE prin

faptul că a considerat că tranzacțiile care implicau un agent de voiaj care își majorase vânzările de bilete BA și tranzacțiile care implicau un agent care nu le majorase ar constitui „prestații echivalente" în sensul dispoziției menționate, trebuie precizat că, la punctul 234 din hotărârea atacată, Tribunalul a amintit că realizarea de către agenții de voiaj stabiliți în Regatul Unit a obiectivelor de creștere a vânzărilor de bilete BA ar determina creșterea procentului de comision plătit de BA nu numai pentru vânzările marginale, ci pentru totalitatea vânzărilor de bilete BA realizate în decursul perioadei avute în vedere.

139 Tribunalul a dedus de aici în mod logic că sistemele de prime în cauză determinau remunerarea la niveluri diferite a vânzărilor unui număr identic de bilete BA de către agenții de voiaj stabiliți în Regatul Unit, în funcție de realizarea sau nu a obiectivelor de creștere a vânzărilor în raport cu perioada de referință.

140 Nu rezultă, așadar, că Tribunalul ar fi comis o eroare de drept atunci când a considerat ca echivalente prestațiile agenților de voiaj ale căror vânzări de bilete BA fuseseră, în termeni absoluți, la același nivel de-a lungul unei perioade determinate. Această a doua critică este, așadar, neîntemeiată.

141 În consecință, primul aspect al celui de al cincilea motiv trebuie să fie respins ca parțial inadmisibil și parțial neîntemeiat.

— Cu privire la al doilea aspect al celui de al cincilea motiv, referitor la cerințele privind constatarea unui dezavantaj concurențial

142 Prin al doilea aspect al celui de al cincilea motiv, BA susține că, pentru o aplicare corectă a articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE, simpla constatare a

Tribunalului ce figurează la punctul 238 din hotărârea atacată, potrivit căreia agenții de voiaj sunt, în ceea ce privește capacitatea de a intra în concurență unii cu alții, „afectați în mod natural de condițiile discriminatorii de remunerare inerente sistemelor de prime" în cauză, nu este suficientă, întrucât era necesar să se facă proba concretă a unui dezavantaj concurențial.

143 Interdicția expresă a discriminării prevăzută la articolul 82 al doilea paragraf litera (c) CE face parte din regimul care asigură, conform articolului 3 alineatul (1) litera (g) CE, că nu este denaturată concurența pe piața internă. Comportamentul comercial al întreprinderii aflate în poziție dominantă nu trebuie să denatureze concurența pe o piață situată în amonte sau în aval, cu alte cuvinte concurența între furnizori sau între clienți ai acestei întreprinderi. Cocontractanții întreprinderii menționate nu trebuie să fie favorizați sau defavorizați în raporturile de concurență dintre ei.

144 În consecință, pentru ca toate condițiile de aplicare a articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE să fie întrunite, este necesar să se constate nu numai faptul că întreprinderea aflată în poziție dominantă pe o piață are un comportament discriminatoriu, ci și că respectivul comportament urmărește să denatureze acest raport concurențial, cu alte cuvinte să aducă atingere poziției concurențiale a unei părți dintre partenerii comerciali ai acestei întreprinderi în raport cu alții (a se vedea în acest sens hotărârea Suiker Unie și alții/Comisia, citată anterior, punctele 523 și 524).

145 În această privință, nimic nu se opune ca discriminarea partenerilor comerciali care se află în raport de concurență să poată fi considerată abuzivă din momentul în care comportamentul întreprinderii aflate în poziție dominantă urmărește, având în vedere toate împrejurările speței, să determine o denaturare a concurenței între

acești parteneri comerciali. Într-o astfel de situație, nu s-ar putea impune să se facă, în plus, proba unei deteriorări efective și cuantificabile a poziției concurențiale a partenerilor comerciali considerați în mod individual.

146 La punctele 237 și 238 din hotărârea atacată, Tribunalul constată că agenții de voiaj stabiliți în Regatul Unit exercită o concurență intensă și că există două elemente de care depinde capacitatea lor de a intra în concurență unii cu alții, și anume, în primul rând, „capacitatea acestora de a furniza locuri pe zboruri adaptate dorințelor pasagerilor, la un cost rezonabil", iar în al doilea rând, mijloacele financiare individuale ale acestora.

147 Pe de altă parte, în partea din hotărârea atacată referitoare la examinarea efectului de fidelizare al sistemelor de prime în cauză, Tribunalul a constatat că acestea puteau să conducă la modificări exponențiale și considerabile ale veniturilor agenților de voiaj.

148 Cu privire la această situație de fapt, Tribunalul putea, în cadrul examinării sistemelor de prime în cauză prin prisma articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE, să ajungă direct și fără etape intermediare detaliate la concluzia că posibilitățile agenților menționați de a concura fuseseră afectate de condițiile discriminatorii de remunerare puse în aplicare de BA.

149 Așadar, Tribunalul nu poate fi criticat pentru comiterea unei erori de drept prin faptul că nu a controlat sau că a nu controlat decât în mod sumar dacă și în ce măsură condițiile menționate afectaseră situația concurențială a partenerilor comerciali ai BA. În consecință, Tribunalul a considerat în mod temeinic că sistemele de prime în cauză dădeau naștere unui efect discriminatoriu în sensul

articolului 82 al doilea paragraf litera (c) CE. Al doilea aspect al celui de al cincilea motiv este, așadar, neîntemeiat.

150 Prin urmare, se impune respingerea în întregime a celui de al cincilea motiv.

151 Întrucât niciunul dintre motivele invocate de BA în sprijinul recursului său nu poate fi admis, se impune respingerea recursului.

**Cu privire la cheltuielile de judecată**

152 În temeiul articolului 122 primul paragraf din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată. Potrivit articolului 69 alineatul (2) din regulamentul menționat, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 118 din același regulament, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia și Virgin au solicitat obligarea BA la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta din urmă a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară și hotărăște:

**1) Respinge recursul.**

**2) Obligă British Airways plc la plata cheltuielilor de judecată.**

Semnături